

ՍՊԻՏԱԿԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ,
ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԲԸՄ-ը ԵՒ
ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ

(Երկրաշարժի 25-ամեակին Առիթով)

ՊԵՐՃ ԹԵՐԶԵԱՆ
ԱՐԱՔՍԻ ՏԵՕՎԼԵԹԵԱՆ

ՄՈՒՏՔ

1988 թուականը հայոց պատմութեան մէջ յիշատակելի պիտի մնայ երկու կարեւոր իրադարձութիւններով. առաջինը՝ նոյն տարուայ Փետրուարին Ղարաբաղի ազատագրումին եւ Հայաստանի միացումին համար կատարուած համաժողովրդական ցոյցերն են: Երկրորդը՝ անոր հետեւող Սպիտակի ահաւոր երկրաշարժը:

1988 Փետրուարին Երեւանի մէջ սկսած մէկ միլիոնէ աւելի մասնակիցներով համատարած խաղաղ ցոյցերուն առաջին հակազդեցութիւնը եղաւ Փետրուար 27-29-ին Ատրպէյճանի մէջ հայերու դէմ տեղի ունեցած Սումկայիթի ջարդը:

Աւելի ուշ՝ Նոյեմբեր 22-29-ին, հայերու դէմ ջարդեր տեղի ունեցան նաեւ Պաքուի, ապա Կիրովապատի, Շամախիի, Շամխորի եւ այլ վայրերու մէջ:

Այս բոլորը կարծէք չէին բաւեր, վրայ կը հասներ 1988 Դեկտեմբեր 7-ի Սպիտակի երկրաշարժը, որուն ըստ պաշտօնական տուեալներու զոհ գացին 25 հազար հոգի, մինչ անպաշտօն աղբիւրներ այդ թիւը հասցուցին 50 հազարի:

* * *

Սպիտակի երկրաշարժը համաշխարհային մեծ արձագանգ ունեցաւ: Բազմաթիւ պետութիւններ եւ ժողովուրդներ օգնութեան ձեռք կարկառեցին աղէտեալներուն: Սպիտակի երկրաշարժը ցնցեց նաեւ համայն սփիւռքահայութեան ազգային զգացումները: Ազգային առումով «անյոյս պարագայ» համարուող շատ հայորդիներու մօտ ծմբեմաքունի մէջ եղող ազգային զգացումը յանկարծ արթնցաւ եւ վերընծիւղեց:

Գրեթէ բոլոր սփիւռքահայ օձախներուն մէջ յատուկ մարմիններ ստեղծուեցան աղէտեալներուն օգնութեան հասնելու, դեղորայք ու հագուստեղէն ապահովելու եւ այլ պահանջներու ընթացք տալու համար:

Եգիպտահայ գաղութը իր կարգին բոլոր ուժերը լարեց իր մասնակցութիւնը բերելու համասփիւռքեան այս ընդհանուր ճիգին:

Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Վարժարանին մէջ, Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին հովանաւորութեամբ, սկսաւ գործել համայնքին

բոլոր շերտաւորումներէն եկած երիտասարդներէ կազմուած մարմին մը, որ կը ստանար եւ կը դասաւորէր համայնքին անդամներուն կողմէ երկրաշարժի աղէտեալներուն ղրկուելու համար բերուած ապրանքները:

Նոյնպէս, այս առիթով, համայնքին անդամները ներքին կարգով հանգանակութիւն մը կազմակերպելով հաւաքեցին շուրջ 400 հազար Ե.Ռ.:

Եգիպտացի ժողովուրդը եւս անմասն չմնաց ու իր մասնակցութիւնը բերաւ երկրաշարժի աղէտեալներու օժանդակութեան:

* * *

Յատկանշական է որ այս առիթով Եգիպտոսի ատենի նախագահ Հոսնի Մուպարաք, երկրաշարժէն շաբաթ մը յետոյ՝ Ղեկտեմբեր 14-ին, Գահիրէի Սովետական դեսպանատուն այցելելով, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէր սովետ դեսպանին եւ դեսպանատան անձնակազմին՝ Սովետական Հայաստանի երկրաշարժին հազարաւոր զոհերուն համար:

Եգիպտական կառավարութիւնը դրամատնային յատուկ հաշիւ մը բացաւ երկրաշարժի աղէտեալներուն ի նպաստ եղած նուիրատուութիւններուն համար:

Այս ուղղութեամբ յիշատակելի է եգիպտացի գործարարի մը կատարած մէկ միլիոն Ե.Ռ. նուիրատուութիւնը:

Եգիպտահայութիւնը կը հետեւէր աղէտի գօտին լուրերուն, հետզհետէ տեղեկանալով աղէտին տարողութեան, երկրաշարժի բազմահազար զոհերէն զատ՝ վիրաւոր, հաշմանդամ եւ անօթեւան մնացած տասնեակ հազարաւոր հայորդիներու ցաւալի վիճակին մասին:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԲԸՄ-ը

Իրերու տուեալ կացութեան մէջ, 1989-ի սկիզբները ճարտարապետուհի Նայիրի Համբիկեան եւ երաժշտութեան ուսուցչուհի Անահիտ Սարգիսեան, տողերս գրողին հետ (որպէս ՀԲԸՄ-ի պատասխանատու) կապ պահելով կ'առաջարկէին որ ՀԲԸՄ-ը Սպիտակի շրջանի ծնողագուրկ երեխաներէն խումբ մը հրաւիրէ Եգիպտոս, որպէսզի իրենց ծանր հոգեվիճակէն դուրս բերուին:

Երբ հարց տուի թէ ո՞ր եւ ինչպէ՞ս պիտի հիւրասիրենք նման խումբ մը, իրենց պատասխանը այն եղաւ որ կարելի է ամրան շրջանին, Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի դաշտին վրայ սկաւտական վրաններ լարելով եւ հարկ եղած յարմարութիւնները ստեղծելով, ընդունիլ գալիք հիւրերը:

Գաղափարը հետաքրքրական էր: Առաջարկը անմիջապէս փոխանցեցի ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովին, ինչպէս նաեւ Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի եւ Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ մարզարանի զոյգ վարչութիւններուն:

Յիշեալ մարմիններուն բոլոր անդամները միաձայնութեամբ իրենց հաւանութիւնը տուին այս ծրագրին: ՀԲԸՄ-ի Շրջանակային Յանձնաժողովը այս առաջարկը փոխանցեց Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէին, յստակօրէն բացատրելով մեր ընդունելութեան պայմանները: Նոյն ատեն, Կոմիտէին խնդրուեցաւ որ նախապատուութիւն տրուի հօրէ եւ մօրէ ծնողագուրկ երեխաներուն:

Հայրենի հովանաւորներ յանձն առին հրաւիրուած խումբին (30 երեխայ + 3 պատասխանատու) Երեւան-Մոսկուա-Գահիրէ օդանաւով երթուղարձի ծախսերը: ՀԲԸՄ-ը յանձն կ'առնէր խումբին Եգիպտոսի մէջ շուրջ երկշաբաթեայ կեցութեան հոգատարութիւնը:

Շուտով քանի մը յանձնախումբեր կազմուեցան, զբաղելու հիւրերու ընդունելութեան եւ կեցութեան տարբեր հարցերով: Այս յանձնախումբերուն մէջ կարելոր դեր վերցուցած էին ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի արիւնները եւ արեւուշները:

ՀԲԸՄ-ի Նախագահ Ալեք Մանուկեան տեղեկանալով Միութեան Եգիպտոսի շրջանակին այս նախաձեռնութեան մասին, կապ կը պահէր Գահիրէի հետ, ստուգելու թէ Եգիպտոսի մէջ յարմարութիւններ գոյութիւն ունէի՞ն երկրաշարժէն ֆիզիքապէս տուժողներուն վերա-

կանգնումի վիրահատումներ կատարելու: Միութեան նախագահը տեղեակ կը պահուէր թէ վիրահատումի հարց չկար: Եղածը պարզապէս երկրաշարժ տեսած երեխաները իրենց ծանր հոգեվիճակէն դուրս բերելու միտող նախաձեռնութիւն մըն էր:

* * *

Հիւրերուն հասնելիք ժամէն բաւական առաջ, դիմաւորողներու ստուար բազմութիւն մը օդակայանի սպասման սրահը խռնուած էր: Հոն էր նաեւ եգիպտահայ թեմի Առաջնորդ՝ Զաւէն Արք. Զինչինեան, որուն քով անխօս նստած էի, սպասելով հիւրերու ժամանումին: Սրբազան Հայրը եւս լուռ էր: Յանկարծ, ինծի դառնալով, յայտնի յուզումով ըսաւ. «Շատ լաւ գործ մը ըրիք (իմա՛ ՀԲԸՄ-ը) այս փոքրիկները հրաւիրելով»:

Սրբազան Հօր այս սրտաբուխ արտայայտութեան իրաւացիութիւնը հաստատուեցաւ, երբ յաջորդող օրերուն, եգիպտահայ համայնքի բազմաթիւ զաւակներ ինքնական կը մօտենային ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուներուն, այդ «լաւ գործ»ին մասնակցելու՝ փոքրիկ հիւրերուն նուէրներ բերելով կամ անոնց հիւրասիրութեան պիտճէին ի նպաստ նուիրատուութիւններ ընելով:

* * *

Վերջապէս փոքրիկ հիւրերը հասան եւ իրենց պատասխանատուներուն հսկողութեան տակ, վեհերոտ քայլերով, մտան օդակայանի սպասման սրահը, ուր յուզումով, տամուկ աչքերով եւ խանդավառութեամբ ընդունուեցան զիրենք դիմաւորելու եկողներուն կողմէ (կրկնութենէ խուսափելու համար, ընթերցողը կը յղենք յաջորդող էջերուն մէջ, սոյն երկշաբաթեայ այցելութեան մասին Տիկին Արաքսի Տէօվլէթեանի կողմէ խոր ապրումով գրուած եւ հայրենասիրութեամբ թաթաւուն մանրամասն տեղեկատուութեան):

* * *

Հայրենի փոքրիկներու հիւրասիրութեան համար կազմուած յանձնախումբերը զօրաշարժի ենթարկուեցան եւ օրինակելի պարտաճանաչութեամբ կատարեցին իրենց պաշտօնները:

Նուիրեալ տիկիներ իրենց տունն ու տեղը ձգած, հերթաբար մարզարան կը փութային հսկելու առաւօտեան նախաճաշին, կէ-

սօրուան ճաշին եւ երեկոյեան ընթրիքին պատրաստութեան եւ անթերի սպասարկումին:

Ձանազան տեսարժան վայրեր այցելութեան առիթով խումբին կ'ընկերանային երիտասարդ ուղեկիցներ, օգնելու հայրենի հսկիչուհիներուն:

ՀԲԸՄ-ի կողքին, համայնքին մէջ գործող բոլոր միութիւնները անխտիր իրենց կեդրոններուն մէջ պատշաճ նուէրներով ընդունեցին եւ հիւրասիրեցին հայաստանցի փոքրիկները: Չմոռնանք աւելցնելու թէ, ըստ նախատեսուած յայտագրին, հայրենի փոքրիկները իրենց ժամանումին յաջորդ օրն իսկ այցելեցին Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ անոր կից գտնուող Ազգային Առաջնորդարանը, այս առիթով ստանալու Առաջնորդ Սրբազան Հօր օրհնութիւնները:

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ մը կը տիրէր առաջին օրէն մինչեւ հիւրերուն մեկնումի պահը:

Մեկնումի պահին մասին խօսելով, յիշենք թէ ան շատ դժուար եղաւ թէ՛ մեկնողներուն եւ թէ՛ տեղաբնակ հայրենակիցներուն համար:

Փոքրիկ հիւրերը եւ անոնց պատասխանատուները հաւաքուած էին օդակայանի մեկնումի սրահին մէջ եւ կը սպասէին անցագրային գործողութիւններու աւարտին:

Նոյն սրահին մէջ խռնուած էր փոքրիկներուն ողջերթի եկած բազմութիւն մը: Մեկնողները եւ մնացողները զիրենք բաժնող անցարգելին երկու կողմերէն, յուզումով եւ խանդաղատանքով իրարու հետ կը խօսակցէին:

Շատեր չէին կրնար զսպել իրենց արտասուքը:

Խումբին ժամանումին օրը եկած անծանօթ փոքրիկ հիւրերը իրենց երկշաբաթեայ կեցութեան աւարտին եգիպտահայութեան հարազատները դարձած էին, բազմազան ու խոր կապերով առնչուելով անոր հետ:

Տիրող ընդհանուր մթնոլորտը կարծէք վարակած էր նաեւ մեկնումի սրահին պատասխանատու սպան, որ ի տես տիրող համատարած յուզումին, կը հրահանգէր որ մեկնողները եւ մնացողները բաժնող շարժական անցարգելը վերցուի: Այս քայլը խանդավառութիւնը հասցուց իր գագաթնակէտին: Մեկնող եւ մնացող՝ դարձեալ միախառնուած էին:

Յանկարծ, անսպասելի պոռթկումով մը, մեկնումի սրահին մէջ

հնչեց «Երեւան-Էրեբունի»ն, զոր բոլոր ներկաները միասնաբար թնդացուցին:

Փոքրիկներուն պտոյտը աւարտած էր:

Անոնք ականայ կը բաժնուէին զիրենք ճանապարհելու եկած Եգիպտահայերէն:

* * *

ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Շրջանակը, քաջալերուելով առաջին տարուան այցելութեան դրական արդիւնքներէն, ծրագրած էր ամէն տարի հերթաբար Սպիտակի երեխաներէն 30 հոգինոց նոր խումբեր հիւրասիրել Եգիպտոսի մէջ:

Այս հիման վրայ, յաջորդ տարի՝ 1990-ի ամառը, նոր խումբ մը ժամանեց հայրենիքէն, նոր հսկիչներով:

ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուները կը դիմագրաւէին արտառոց կացութիւն մը:

Խումբին ընկերացող հսկիչները (երկու տիկին, մէկ պարոն), Սպիտակէն չէին, ի տարբերութիւն նախորդ տարի եկած հսկիչներուն, որոնք եկող մանուկներուն ծանօթ էին ու անոնց դաստիարակ ուսուցչուհիներն էին:

Նոր հսկիչները մանուկներուն անծանօթ էին: Ըստ հասկցուածին, անոնք երեխաներու խումբին միացած էին Երեւանի օդակայանը:

Այդ հսկիչներէն երկու տիկինները, երբ Գահիրէ հասան, մերժեցին վրաններու տակ գիշերել, պահանջելով որ իրենց կեցութիւնը ըլլայ հիւրանոցի մէջ, որուն ծախսը, ըստ իրենց, պատրաստ էին վճարելու:

Իրենց դիտել տրուեցաւ թէ հիւրասիրութեան պայմանները նոյնն էին, նախորդ տարուան նման, եւ այդ մասին նախապէս տեղեկացուած էր զիրենք ղրկող մարմնին:

Ապա հարց տրուեցաւ իրենց, թէ այն պարագային երբ իրենք հիւրանոց փոխադրուին, ո՞վ պիտի ստանձնէր երեխաներուն հսկողութեան պարտականութիւնը, որուն համար իրենք ընկերացած էին խումբին:

Հսկիչները ականայ ընդունեցին ենթարկուիլ կացութեան: Յաջորդ առաւօտ կանուխ, երկու հսկիչուհի տիկինները թաքսի մը վարձելով, մեկնեցան ոսկերիչներու շուկայ, նախապէս ճշդուած հասցէի մը երթալով, իրենց հետ բերած ադամանդները տեղ հասցնելու համար:

Յատկանշական է որ երեխաներու այս երկրորդ խումբին մէջ նախորդ անգամուընէ մէկ-երկու երեխայ սպրդած էին, Սպիտակ քաղաքի իշխանաւորներու ընտանիքէն ըլլալու բերումով:

Հակառակ չնախատեսուած այս անհաճոյ երեւոյթներուն, ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուները իրենց հիւրընկալի պարտականութիւնները լիովին կատարեցին:

Համայնքին անդամները եւս նոյն ջերմութեամբ շրջապատեցին բոլոր երեխաները, որոնցմէ շուրջ տասներկու հոգի մկրտուեցան մասնակցութեամբ տեղաբնակ կնքահայրերու, որոնք այս առիթով ոսկեայ խաչեր նուիրեցին իրենց սանիկներուն:

Հիւրասիրութիւնը կ'ընթանար իր սովորական ընթացքով:

Սակայն, կարծէք թէ միշտ բան մը կար գոյութիւն ունեցող ջերմ մթնոլորտը խանգարելու:

Նշանակալից օրինակ մըն է հետեւեալ պարագան:

Հսկիչուհիները, տեսնելով փոքրիկներուն առօրեայով զբաղող տեղաբնակ տիկիններուն պարտաճանաչութիւնը եւ նուիրումը, այն թիւր տպաւորութիւնը ունեցած էին, որ անոնք իրենց աշխատանքները կը տանէին փոխան վճարումի:

Այնպէս կը թուի թէ այդ հսկիչուհիներուն համար ընկալելի չէր այն գաղափարը, թէ մարդիկ հասարակական կարգով կրնան անվճար պարտականութիւններ ստանձնել:

Իբր հետեւանք այդ մտայնութեան, օր մըն ալ հսկիչուհի տիկիններէն մին փոքրիկներով զբաղող տիկին մը կանչելով, սպասեակի մը պատուէր տալու պէս, ինքզինքին եւ ընկերուհիին համար մէկական սուրճ կ'ապսպրէր:

Այս երեւոյթին դէմ յանդիման, տեղւոյն վրայ գտնուող պատասխանատուները կ'աշխատէին երկու հսկիչուհիներուն նրբօրէն բացատրել թէ նման փափաքներու համար կարելի է դիմել մարզարանի սպասեակներէն ռեւէ մէկուն եւ անյարմար է սիրայօժար աշխատող տիկիններէ նման ծառայութիւններ սպասել...:

Բարեբախտաբար, հսկիչուհի տիկինները իրենց դիմացիները վիրաւորելու նպատակով չէ որ այդ ընթացքը կ'ունենային: Եղածը պարզապէս մտայնութիւններու տարբերութեան արդիւնք էր:

Յիշատակութեան արժանի է Տէր եւ Տիկին Տիմիթրի Մատապքնէ-

րու պարագան, որոնք ընդառաջելով կարգ մը հայ բարեկամներու բարեխօսութեան, Միջերկրականի ծովափնեայ Մարսա Մաթրուի քաղաքի իրենց սեփականութիւնը եղող Պօ Սիթ ծովեզերեայ գեղատեսիլ պանդոկին մէջ երեք օրով հիւրասիրեցին Սպիտակէն եկած երեխաներու երկրորդ խումբը:

Դարձեալ հասաւ մեկնումի օրը:

Դարձեալ փոքրիկ հիւրերը եւ իրենց հսկիչները գացին օդակայան, ուր զիրենք ճանապարհելու եկած էին համայնքին զաւակները:

ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուները խառն զգացումներով կը ճանապարհէին խումբը: Որքա՛ն սէր ու գուրգուրանք կար փոքրիկներուն հանդէպ եւ յուզում՝ անոնցմէ բաժնուելու առիթով: Սակայն նոյնը կարելի չէր ըսել պատասխանատու հսկիչներուն համար, որոնց մեկնումը վերջ կու տար ջիղերու մշտական լարուածութեան:

ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուները հաշուի առնելով երկրորդ տարուան իրենց դիմագրաւած դժուարութիւնները, յաջորդ տարուան՝ 1991-ի համար որոշեցին ուղղակի կապ պահել առաջին անգամ Սպիտակէն եկած փոքրիկներուն ընկերացող հսկիչուհիներուն հետ, որոնք նուիրումի եւ անձնագոհութեան պատուաբեր կերպարներ էին, որպէսզի անոնցմէ խնդրուի պատրաստել իսկապէս կարիք ունեցող, ծնողագուրկ երեխաներու ցանկ մը, նաեւ ընտրել Սպիտակի բնակիչ եւ փոքրիկները ճանչցող յարմար հսկիչներ:

Խնդրուածը Սպիտակէն եկած նախորդ հսկիչուհիները շատ սիրով կատարեցին:

Եգիպտոսի ՀԲԸՄ-ը երբ երրորդ տարուան հրաւերը Հայաստան ղրկեց պատկան նախարարութեան (Սոցիալական Ապահովութիւն), անոր կցուեցաւ Սպիտակէն եկած ցանկը, խնդրելով որ միայն տուեալ ցանկին մէջ յիշուած անձերը ղրկուին:

Նախարարութեան մէջ աշխատող հարցին պատասխանատու բարձրաստիճան պաշտօնատարը մերժեց ընդունիլ այս կարգադրութիւնը, պայման դնելով որ նախարարութիւնը ինք պիտի որոշէ զալիք խումբին անդամները՝ փոքրիկ կամ հսկիչ:

Մեկնելով նախորդ տարուան դառն փորձառութենէն, Եգիպտոսի

ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուները որոշեցին պաշտոնատարին տեղեկացնել, թե նախապայման էր որ ՀԲԸՄ-ի ղրկած ցանկին մէջ յիշուած անձերը ղրկուին, եւ որպէս ճնշումի միջոց տեղեկացուցին թէ այլապէս ՀԲԸՄ-ը պատրաստ չէր ուրիշ անձեր ընդունելու:

ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուները կը յուսային այս ձեւով հասնիլ ճիշդ անձերը հիւրասիրելու իրենց նպատակին: Սակայն, ի գարմանս բոլորին, նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտոնատարը տեղեկացուց որ եթէ նախարարութիւնը ինք չորոշէ թեկնածուները, ընդհանրապէս պիտի չարտօնէ որեւէ խումբի մեկնումը:

Այս պատասխանը կը յուշէր թէ ՀԲԸՄ-ի ծրագիրը պիտի չարաշահուէր՝ ի նպաստ սխալ չափանիշներով ընտրուած անձերու, որոնց համար չէր որ ծրագիրը նախատեսուած էր:

Տուեալ կացութեան առջեւ, Եգիպտոսի ՀԲԸՄ-ը մերժեց իր ընտրածէն տարբեր խումբ ընդունիլ, որուն հետեւանքով Սպիտակի աղէտահար մանուկները, թէ՛ այդ տարի եւ թէ՛ յաջորդող տարիներուն գրկուեցան Եգիպտոս գալէ:

Կ'արժէ այստեղ նշել թէ այդ տարին՝ 1991-ը, այն տարիներէն էր, որ բազմահազար հայորդիներ, իրենց ընտանեկան բոյնը, գործը եւ ուսումը ձգած, կը մեկնէին Ղարաբաղ՝ ինքնապաշտպանութեան եւ ազատագրումի կռիւներուն մասնակցելու եւ ի հարկին զոհուելու:

Ասդին, նախարարութեան մէջ աշխատող պաշտոնատարը իր դիրքը կը չարաշահէր մանր շահերու հաշւոյն եւ աղէտեալ շրջանի ծնողագուրկ երեխաները կը գրկէր իրենց ընձեռնուած առիթէ մը:

Սրտամորմոք իրողութիւնը այն է, որ այդ պաշտոնատարը առ այսօր կը գործէ ՀՀ պետական վարչահամակարգին բարձրագոյն ոլորտներուն մէջ:

Պերճ Թէրզեան

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԵՆԱՆԵՐՈՒ 30 ՀՈԳԻՆՈՑ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ 21 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1989

Գնահատանքի արժանի էջ մը եւս ՀԲԸ Միութեան պատմութեան մատենանին մէջ:

Այս մէկը կ'աւելցնէր ՀԲԸՄ Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովը, նոր արարքով մը, որ վայել է Բարեգործականի կոչումին:

Հայաստանի Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն, անսալով ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովի հրաւերին, 15-օրեայ այցելութեամբ Եգիպտոս կ'ուղարկէր Սպիտակի աղէտեալ շրջանէն 30 պատանիներ եւ 3 պատասխանատուներ:

ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաժողովը կը գործակցէր Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ Մարգարանի վարչութեան հետ, կատարելու այս այցելութեան առընթեր պաշտօնական ձեւակերպութիւնները, եւ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ Մարգարանին Սկաուտական Մարմինը յանձն առած էր կազմակերպչական աշխատանքները, իսկ Գործադիր Մարմին մը բաղկացած՝ ՊՊ. Պերճ Թէրզեանէ, Նորայր Տէօվլէթեանէ, Հրաչ Սիմոնեանէ եւ Տոքթորներ Վիգէն Ճիգմէճեանէ եւ Կարօ Աբգարեանէ, կը համադրէր աշխատանքները: Նոյնպէս կազմուած էր Տիկնանց Օժանդակ Յանձնախումբ մը, զխաւորութեամբ Տիկին Ժազլին Փարթամեանի:

Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ հայրենի հիւրերուն կեցութեան վայրերն էին ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ Մարգարանները, յարմարաւէտ պայմաններով: Նախատեսուած էին երկու եռօրեայ բանակումներ Գահիրէի մէջ, եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ Աղեքսանդրիոյ արիներուն եւ արեւուշներուն համար՝ մասնակցութեամբ հայրենի պատանիներուն:

Հայրենի պատանի հիւրերը Սպիտակ-Երեւան-Մոսկուա-Գահիրէ երկօրեայ յոգնատանջ ճամբորդութենէ մը ետք, Գահիրէի օդանաւակայանը կը հասնէին Երկուշաբթի, 21 Օգոստոս 1989-ի երեկոյեան ժամը 4:00-ին:

Խումբը կը դիմաւորէին թեմիս Բարեխնամ Առաջնորդ Գերշ. Տ.

Զաւէն Ս. Արք. Զինչինեանը, ՀԲԸՄ-ի եւ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի ներկայացուցիչները, ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի Սկաուտական Շարժումի պատասխանատուները եւ երիտասարդները, ինչպէս նաեւ Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութենէն երիտասարդներու խումբ մը: Ներկայ էր նաեւ Խորհրդային Միութեան Գահիրէի հիւպատոս Վլատիմիր Վոլնով:

Կային ծաղիկներ, բարի գալուստի պաստառներ:

Կային ձեռքսեղմումներ եւ կար... արցունք:

21 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԺԱՄԱՆ 5:30

ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի պարտէզին մէջ ժողովուրդ կայ սպասող: Արիներ կան եւ արեւունշներ: Ծառերուն տակ լարուած հիւրընկալ սպիտակ վրաններ կան, որոնք կը սպասեն Սպիտակէն ժամանող իրենց հիւրերուն:

Յուզումը պատած էր սիրտերը ու արցունքը՝ աչքերը հիւրընկալներուն, երբ անվստահ քայլերով եւ զուսպ դէմքերով ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի դաշտը կը մտնեն 15 պարմաններ եւ 15 պարմանուհիներ, իրենց կուրծքերը զարդարած ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի արհմերուին եւ արեւունշներուն նուիրած սպիտակ յասմիկի մանեակներով: Միայն պատասխանատուներ Օֆիկ Բաբոյեանը, Նաթալիա Գրիգորեանը եւ Կարինէ Դելլաքեանն են, որ դժուարութեամբ կը յաջողին արցունքախառն ժպիտով գրուցել հիւրընկալներուն հետ:

Հիւրասիրութիւն, տեղաւորում, ընթրիք:

Ներկայ են Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, Գահիրէի Քաղաքական ժողովի Ատենապետ Պրն. Անդրանիկ Մեսրոպեանը եւ ՀԲԸՄ-ի եւ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի վարչականները:

Բարի գալուստի եւ բարի կեցութեան կարճ խօսքով ելոյթ կ'ունենայ ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովի Ատենապետ Պրն. Պերճ Թէրզեանը:

Գիշեր է: Կը ննջեն սպիտակ վրաններու տակ Սպիտակի բնակիչները, կողք-կողքի իրենց տարեկից գահիրեցիներուն հետ:

ՕԳՈՍՏՈՍ 22

Ցերեկը փոխծանօթացումի եւ ընկերային խաղերու ժամ է: ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի Սկաուտական Շարժումի ընդհանուր պատասխանատու

Տիկին Շողիկ Կարիպեան, պատասխանատուներ՝ Օրիորդներ Ալին Պըլըքտանեան, Մարլին Սիմոնեան, Մարալ Տէօվլէթեան եւ Տոքթ. Վիգէն Ճիգմէճեան կը ստեղծեն այնպիսի ջերմ ու զուարթ մթնոլորտ մը, որ անժպիտ դէմքերը կը պարզուին, անվստահ քայլերը կը դառնան հաստատ եւ վստահ:

Սառոյցը հալած էր, երբ երեկոյեան՝ համաձայն ծրագրուած յայտագրին, խումբը կ'այցելէր Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարան ու Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Սրբազան Հայրը կու տայ բացատրութիւններ եկեղեցիին մասին, ապա կ'առաջնորդէ խումբը Առաջնորդարանի դահլիճը, ուր ներկայ են ազգային երեսփոխաններ, մարզական եւ մշակութային միութիւններու պատասխանատուներ:

Խօսք կ'առնեն Սրբազան Հայրը, Տէր Սարգիս Խաչակիր Քահանայ Մելքոնեանը, խումբին պատասխանատուներէն Նաթալիա Գրիգորեանը եւ Թեմական ժողովի Ատենադպիր Տոքթ. Սուրէն Պայրամեանը:

Հայրենի խումբէն կը մեներգէ Նարինէ Օթարեանը, կ'արտասանէ Լիլիթ Պօղոսեանը: Ներկաներէն Պր. Հայկ Ասատուրեան ելոյթ կ'ունենայ «Սարտարապատ» բանաստեղծութեամբ:

Եկեղեցւոյ Տիկնանց Խնամակալութեան անդամները կը հիւրասիրեն ներկաները:

Երկրորդ գիշերն է Գահիրէի մէջ:

Սպիտակի թռչունները սկսած են ճռուողել:

ՉՈՐԵՔՆԱԲԹԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 23

Առաւօտեան ժամը 11:00-ն է: Կիզիչ արեւը պատած է Կիզէի նշանաւոր բնակիչներուն շրջապատը: 33 զոյգ աչքեր հիացական եւ զարմացական արտայայտութեամբ կը դիտեն աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն՝ բուրգերը, յամառօրէն համր նստած Սֆինքսը եւ... շարանը խայտաբղէտ գոյներով զարդարուած ուղտերուն, ձիերուն եւ յաճախորդ հրաւիրող անոնց տէրերուն: Հիւրերը մեծ հետաքրքրութեամբ է որ կը դիտեն բուրգերու կողքին յայտնաբերուած Արեւունաւը:

Գիշերը ճատրակ խաղացող, հեռատեսիլ դիտող եւ թելանցուկ պտըտող հայ տղաք են ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի մարզադաշտին մէջ:

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 24-ը գուցե իր յատուկ տեղը պիտի ունենայ սպիտակցիներու յիշողութեան մէջ:

Այդ օր առաւօտեան խումբը այցելելէ ետք Գահիրէի Աշտարակը եւ Կենդանաբանական Պարտէզը, երեկոյեան պէտք է հանդիպում ունենար եգիպտացի տղոց եւ աղջիկներուն հետ:

Խումբին հասած օրն իսկ, ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ կ'այցելէր Եգիպտոսի Ընկերային Գործոց Նախարարութեան ներկայացուցիչը, որ կը յայտնէր Նախարարութեան պատրաստականութիւնը որեւէ ծելով օգտակար ըլլալու խումբին՝ անոր Եգիպտոս կեցութեան միջոցին, եւ կը հրաւիրէր անոր անդամները այցելելու Եգիպտական Կարմիր Մահիկի Ընկերութեան Կեդրոնը: Օգոստոս 24-ի երեկոյեան տեղի կ'ունենար այդ հանդիպումը Կարմիր Մահիկի Կեդրոնին մէջ:

Արաբ եւ հայ պարմաններ եւ պարմանուհիներ էին սրահին մէջ, իրենց պատասխանատուներով: Արաբական եւ հայկական երգեր էին եւ պարեր, արաբերէն եւ հայերէն ողջոյնի խօսքեր, յուշանուէրներու փոխանակում եւ ընդունելութիւն:

Հանդիպումին ներկայ էր Եգիպտական Կարմիր Մահիկի ընդհանուր քարտուղարը: Ընդունելութիւնը նկարահանուեցաւ եւ պատկերասփռուեցաւ Գահիրէի հեռատեսիլէն:

Այդ օր սպիտակցիները ականատես եղան արաբ ժողովուրդին նկարագրին յատուկ ազնուութեան եւ հիւրասիրութեան:

Տպաւորիչ երեկոյին յաջորդեց խանդավառ ընթրիք-խրախճանք մը Կոկանեան Սրահի պարտէզին մէջ:

Հոժ էր սեղաններուն շուրջ հաւաքուած բազմութիւնը: Մուտքին՝ Սրահին ցկեանս նախագահ Պր. Կարպիս Եազըճեանն էր, Ատենապետ Պր. Նուպար Սիմոնեանը եւ այլ վարչականներ ու երիտասարդներ:

Հայկական զուարթ պարեղանակներ էին, խինդ ու ծիծաղ, պարողներ: Կարճ, պատշաճ եւ տպաւորիչ ելոյթ մըն էր վարչութեան անունով կատարուած Տիկին Արաքսի Խաչերեանի ողջոյնի խօսքը:

«Առարկաներ բերելու» պարգեւաւոր խաղ-մրցոյթը տղոց եւ աղջիկներուն միջեւ առաւել եւս շիկացուց մթնոլորտը:

Գիշերուայ ժամը 12:00-ն է: Պէտք է երթալ հանգստանալու: Առաւօտ կանուխ կը մեկնին Աղեքսանդրիա:

ՈՒՐԲԱԹ, 25 ՕԳՈՍՏՈՍ

Առաւօտեան ժամը 11:00-ն է: Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ Մարգարանի մուտքին, ՀԲԸՄի եւ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի բարի գալուստի պաստառներ են կախուած: Դրան շեմին են՝ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի ատենապետ Պր. Վրէժ Սէֆէրեանը, պատասխանատուներու երկսեռ խումբ մը եւ բանակումի եկած ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ Մարգարանի արիւնքն ու արեւուշները:

Արցունք կայ դիմաւորողներու աչքերուն եւ վարդեր՝ վարդ աղջիկներու ձեռքերուն:

Գահիրէէն՝ ՀԲԸՄի եւ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի վարչական անդամ Տոքթ. Կարօ Աբգարեանի ընկերակցութեամբ նոր հասած սպիտակցիներու խումբը կ'ընդունուի վարդերով:

Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի վարչական եւ Սկաւտական Խորհուրդի պատասխանատու Տոքթ. Կարպիս Թոսունեան ժամանակ չի կորսնցներ: Կարճ հանգիստէ մը ետք հիւր խումբը եւ հիւրընկալ արիւնքն ու արեւուշները ծրագրուած յայտագրին համաձայն կ'այցելեն Զուկերու Թանգարան, Գայիտ Պէյի բերդը եւ Հռոմէական Թատրոն, իսկ ճաշէն ետք՝ Յունա-Հռոմէական եւ Մուհամէտ Ալիի ընտանիքին գոհարեղէններու թանգարանները:

Գիշեր է:

Ժողովուրդ կայ նստած ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ Մարգարանի դաշտին մէջ եւ խարոյկ կայ վառած: Խարոյկին շուրջ՝ հողմերով իրարմէ բաժնուած եւ հողմերով իրար միացած հայոց ապագայ սերունդին մէկ մասնիկն է: Սփիւռք եւ հայրենիք ձեռք-ձեռքի շուրջպար են բռնած:

Երգ է եւ պար:

Մի քանի ժամեր բաւարա՞ր էին հաստատելու մտերմութիւններ:

ՇԱԲԱԹ, 26 ՕԳՈՍՏՈՍ

Սպիտակցիներու խումբը հիւրն է աղեքսանդրաբնակ Տէր եւ Տիկին Նորայր Պէն Օհանեաններուն:

Հիւրընկալներուն Ակամիի առանձնատունն ու պարտէզը լեցուած են սպիտակցիներով եւ բարեկամներով:

-Բարի եկաք: Ե՛ս ալ ձեզի պէս որբ էի:

Տանտէրն էր, յուզմունքէն թրթռացող ծայնով:

«Որբ էի», ուրիշ ոչինչ:

Ան որբ մնացած էր 1915-ի Եղեռնին: Որբ՝ ո՛չ միայն հորմէ եւ մօրմէ, այլ որբ նաեւ հայրենիքէ եւ հողէ, խլեակ մը իրեն նման հազարաւոր խլեակներու կողքին, նետուած մէկ որբանոցէն միւսը, ի վերջոյ հանգրուանելու Եգիպտոս:

«Որբ էի ես ալ ծեզի պէս»:

Այս նախադասութեան մէջ պարփակուած էր տանտիրոջ անցեալի տանջանքն ու պայքարը, ներկայի ուրախութիւնն ու հրճուանքը, նաեւ պատգամը՝ ուղղուած Սպիտակի մատղաշ տղոց: Պատգամ՝ պայքարելու, յարատեւելու եւ գոյատեւելու:

Այդ օր, Պր. Պէն Օհանեան ապրեցաւ: Ապրեցաւ՝ տալու երջանկութեամբ, ապրեցաւ՝ Ակամիի ծովափէն իր յարկին տակ հանգստանալու վազող կարմրած սպիտակցիներուն պարգեւած հրճուանքով:

Օգոստոսի 26-ը երկար օր մըն էր, լի արցունքով եւ ցնծութեամբ: Աւարտն էր Տիգրան Երկաթ Մշակութային Միութեան ընդունելութիւնը, ուր ընթերիքի սեղաններուն շուրջ հաւաքուած ժողովուրդն ու հիւրերը ունկնդրեցին ողջոյնի խօսքեր սրահին ատենապետ Պր. Պարգեւ Մազլումեանէ, Պր. Մկրտիչ Անդրանիկէ, աւետարանական համայնքի հովուապետ Պատուելի Վահրամ Խունկանեանէ եւ Մեթր Ստեփան Շահպագէ: Անոնց խօսքերը յուզմունքի ալիքներ բարձրացուցին սպիտակցիներուն հազիւ հանգստացած հոգիներուն մէջ եւ արցունքներ՝ դեռ նոր ժպտացող աչքերուն մէջ:

Վերջին խօսք ամնողը եղաւ Սրբազան Հայրը:

Ուշ գիշերին, ՀՍԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի մէջ բանակումի հաւաքուած պատանիները երաժշտութեամբ, երգով ու պարով մասամբ փարատեցին պատանի հոգիներուն տխրութիւնը:

ԿԻՐԱԿԻ, 27 ՕԳՈՍՏՈՍ

Երրորդ եւ վերջին օրը Աղեքսանդրիոյ մէջ: Առաւօտեան յայտագրին վրայ են այցելութիւններ՝ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցի, Ազգային Առաջնորդարան, Պօղոսեան Ազգային Վարժարան եւ Մելքոնեան մանկապարտէզ:

Հայրենի խումբը եկեղեցւոյ մէջ ներկայ եղաւ Տէր Գրիգոր Քինյ. Օհանեանի քարոզին, ապա Պօղոսեան Վարժարանի տնօրէն Պր. Մանուկ Գալփաքճեանի ընկերակցութեամբ այցելեց վարժարանն ու մանկապարտէզը: Պր. տնօրէնը տեղեկութիւններ տուաւ ազգային այս կառոյցներուն մասին, իսկ հիւրերը ելոյթ ունեցան երգով եւ ար-

տասանութեամբ:

Ազգային Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ պատանի հիւրերը ընդունուեցան Աղեքսանդրիոյ Պատկառելի Թեմական Ժողովի անդամներուն կողմէ:

Առաւօտեան յայտագրին վրայ էր նաեւ Մոնթագայի Պալատին պարտէզներն ու ծովափ այցելութիւնը: Սպիտակցիք եւ Աղեքսանդրիոյ արիւններն ու արեւունշները միատեղ հաճելի պահեր ապրեցան հոն:

Ժամը յ.մ. 2:30 է: Խումբը կը փութայ դէպի Աղեքսանդրիոյ Յառաջդիմաստի ակումբը, ուր պէտք է ճաշէ եւ անցընէ Աղեքսանդրիոյ իր կեցութեան վերջին ժամերը:

Դարձեալ բարի գալուստի խօսքեր են, երգ, երաժշտութիւն, մաղթանքներ եւ ժամերը կը սահին:

ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի դաշտին վրայ ենք: Վերադարձի պատրաստութիւններն են: Տոքթ. Կարպիս Թոսունեանի սուլիչը կը հնչէ վերջին անգամ: Հաւաքուած են բոլորը: Ինչպէս իրենց այցելած բոլոր վայրերուն մէջ, հոս եւս շնորհակալական խօսքով ելոյթ կ'ունենայ խումբին պատասխանատուներէն Նաթալիա Գրիգորեանը եւ կը յանձնէ յուշանուէրներ:

Ողջերթի պահն է: Ձեռք ձեռքի տուած բոլորը կ'երգեն «Յտեսութիւն» եւ «Առագաստ» երգերը:

Շատ կարճ էր ժամանակը:

Հասցէներու փոխանակում է, գիրկընդխառնում, ձեռքսեղմում... արցունք է դարձեալ, բաժանում...:

Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի արիւններն ու արեւունշները երկար պիտի յիշեն իրենց սպիտակցի քոյրերն ու եղբայրները: Անոնք իրենց մատղաշ տարիքին գիտցան սիրով եւ գուրգուրանքով շրջապատել զանոնք:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 28 ՕԳՈՍՏՈՍ

Այցելութիւն Եգիպտական Հնութիւններու Թանգարան: Հարուստ են տպաւորութիւնները տարիքով աւելի մեծ տղոց եւ աղջիկներուն մօտ, որոնք ականայ հեռացած են ներկայէն, հեռացած առօրեայէն:

Պր. Օննիկ Ալիքսանեանի «Խան Խալիլեան» ապրանքներով լեցուն հիւրընկալ խանութը եւ տիրոջ մեղմ խօսակցութիւնն ու լայն ժպիտը խումբը կը փոխադրէ ետ՝ ներկային:

Յետմիջօրէ է:

Եգիպտահայ կրթական օժախներէն Նուպարեան Ազգային Վարժարանի շրջաբակը լեցուն է: Վարժարանին տնօրէնը՝ Պր. Մարտիկ Պալաեան, ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ, հոգաբարձութեան եւ տիկնանց խնամակալութեան անդամներ եւ անդամուհիներ, աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ կ'ընդունին սպիտակցիները:

Խումբը կը ծանօթանայ վարժարանին: Հասած են այն սրահը, ուր երկրաշարժին յաջորդող օրերուն Գահիրէի երիտասարդութիւնը գիշեր-ցերեկ լծուած էր աղէտեալ վայրերը օժանդակութիւն ուղարկելու աշխատանքին: Յիշողութիւնը պահ մը բոլորը կը փոխադրէ 1988-ի Դեկտեմբեր ամիսը: Ապա, կրկին երգ կայ, արտասանութիւն եւ հիւրասիրութիւն:

Գիշեր է կրկին:

ՀՄԸՄ ՆՌԻՊԱՐ-ի արիներուն եւ արենուշներուն եռօրեայ բանակումը ենթադրուած է վերջ գտած ըլլալ: Սակայն կարելի չ'ըլլար անջատել Սփիւռքը հայրենիքէն:

ՀՄԸՄ ՆՌԻՊԱՐ-ի բոլոր սպիտակ վրանները կը մնան լարուած ու լեցուն:

29 ՕԳՈՍՏՈՍ

Հիւրեր եւ հիւրընկալներ այսօր կը հանգստանան «Նովորէլ» պանդոկի լողաւազանին շուրջ: Սառնորակ ջուրը հաճելի է բոլորին:

Երեկոյեան նոր հանդիպումներ են, յուզիչ պահեր Նիր-Իսթ հայկական ակումբէն ներս, ուր դարձեալ ներկայ են պատասխանատուներ եւ ժողովուրդ: Բարի գալուստի խօսքեր են դարձեալ, տեղեկութիւններ՝ արտասանուած ակումբի ատենապետ Պր. Լեւոն Տէր Յակոբեանի եւ երիտասարդներէն՝ Պր. Ասպետ Արթինեանի կողմէ:

Փակման խօսքը կը կատարէ Սրբազան Հայրը:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 30 ՕԳՈՍՏՈՍը խճողուած է այցելութիւններով:

Օթոպիւսը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Փարաւոնեան Գիւղ: Սակայն ճամբուն վրայ կայ այցելութիւնը Գահիրէի մէջ գործող հնագոյն հայկական կրթական օժախին, Գալուստեան Ազգային Վարժարանին:

Հայկական երաժշտութեան ալիքներն են մթնոլորտին մէջ բակին մէջ՝ աշակերտներ, ծնողներ, ուսուցիչներ, հոգաբարձուներ:

Տնօրէն Պր. Նշան Վարդեան կ'ողջունէ հիւրերը եւ ծանօթութիւն-

ներ կու տայ դպրոցին մասին:

Հայ տղաք կը խաղան շրջափակին մէջ:

Փարաւոնեան Գիւղ:

Եգիպտոսի անցեալն է: Փարաւոնեան մեռած կենցաղն է պատկերուած ապրող էակներով: Եգիպտոսի հազարամեակներու պատմութիւնն է, որուն առջեւն կը տողանցեն հազարաւոր մղոններով հեռուն եկած սպիտակցի տղաքն ու աղջիկները:

Խումբը կէսօրին կը ճաշէ մտերմութեանը մէջ անցեալին:

Երեկոյեան «Սինտիպատ Լիւնափարք»ն են բոլորը: Խմբային ուրախ ցատկոտութներ են, մէկ խաղէն միւսը: Անմոռանալի երեք ժամեր փոքրիկներուն եւ մեծերուն համար:

Ժամը գիշերուայ 9:00 է:

Մուտքին, «Հ.Գ.Մ.»:

Խումբը հիւրն է Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան: Ճերմակ պաստառին վրայ Պր. Գրիգոր Փարթամեանի նկարած զոյգ Մասիսներն են եւ գրութիւնը՝ «Բարի եկաք Հարազատներ»:

Ջերմ խօսակցութիւն կայ ճաշի սեղաններուն շուրջ: Սրահին ցկեանս նախագահն է՝ Պր. Վահագն Տէփոյեան, որ տաք գրոյցի բռնուած է հայրենի պատասխանատուներուն հետ: Ատենապետ Պր. Եղուարդ Զարդարեանն է, վարչական տիկիներուն եւ պարոններուն հետ՝ սեղանէ սեղան կը շրջին, հիւրասիրելու հիւրերը: Բաժնուած ծիծաղաշարժ դիմակներն են պատանիներուն դէմքերուն եւ թուղթ գնդակները օդին մէջ, ուղղուած մէկէն միւսին:

Օր. Մարալ Տէօվլէթեանն է բարձրախօսին առջեւ: Կարելի չ'ըլլար խօսք առնել: Խեղդուած է ծայրը: «Տղաք, հրամեցէք պարելու»: Երաժշտութիւն, հայկական շուրջպար եւ ... երգը Նարինէ Օթարեանի: Երգը՝ Հայաստան, որ հնչեց գրեթէ ամէն տեղ ուր խումբը այցելեց, բայց այլ էր այդ օր: Ղարաբաղցիներուն ծայրն էր կարծես մարմնացած 13-ամեայ Նարինէին մէջ: Այնքան անկեղծ, այնքան զգայուն, այնքան տպաւորող եւ միայն 13 տարեկան:

Վերադարձի՜ր մայրիկ իմ հայրենիք,

Լսիր իմ լացը, կարօտ եմ քեզի,

Ես սպասում եմ քեզ արդէն շատ տարի,

Վերադարձի՜ր իմ սիրելի մայրիկ,

Հայաստան, տե՛ս իմ արցունքները Հայաստան,

Լացում եմ, չեմ կարող քո մօտ գալ, չեմ կարող,
Հայաստան, մօտիկ եմ, բայց չեմ կարող քեզ հետ
Ես միանամ, միանամ, միանամ:
Ինչքան կարող է մարդ հանգիստ լինել,
Ինչքան կարող է սրտում ցաւ պահել,
Եւ մենք ուզում ենք որ գոնէ այսօր
Մեր մայրիկի հետ ապրենք սիրելով:
Լսէք ինձ իմ քոյրեր եւ եղբայրներ,
Հիմա մեզ հետ են բոլոր մեր հայեր,
Ճանապարհից ետ չենք դառնայ երբեք,
Պէտք է յաղթենք, պէտք է հայեր լինենք:

Պիտի յաղթենք անպայման սիրելի Նարինէ, անպայման:

Հ.Գ.Մ.-ի մէջ սկսած խրախճանքը չ'աւարտիր այդ օր: Դժուար է
զսպել պատանի հոգիներուն ուրախութեան արտայայտութիւնները:
Հայկական շուրջպարը կը շարունակուի ՀՍԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի պարտէ-
զին մէջ, ծառերուն շուրջ, պարապ վրաններու կողքին:

Հայոց ապագայ սերունդն է պար բռնած:

Առաւօտեան ժամը 4:00-ն է, մարած են լոյսերը սպիտակ վրան-
ներուն:

ՀԻՆՉՆԱԲԹԻ, 31 ՕԳՈՍՏՈՍ

Յոգնիլ չգիտցող պատանեկութիւն: Ժամը 11:00-ին պատրաստ են
բոլորը: Ինքնաշարժը կ'ուղղուի դէպի Գահիրէի Միջնաբերդը, ապա՝
Մոքաթթամի բլուրը, ուր խումբը կը ճաշէ:

Երեկոյեան ժամը 7:00-էն սկսեալ խումբը հիւրն է Գահիրէի եւ Հե-
լիոպոլսոյ «Յուսաբեր» ակումբներուն:

Ակումբին մուտքին երկսեռ երիտասարդութիւն մը երգով կ'ընդու-
նի խումբը: Տեղի կ'ունենան ընկերային խաղեր, երգ, նուագ, պար եւ
ընդունելութիւն:

Գիշերը ճաշկերոյթ-խրախճանքի սեղաններուն շուրջ երիտա-
սարդներուն կը միանան երէցները: Ողջոյնի եւ բացման խօսք կ'ար-
տասանէ Տոքթ. Սուրէն Պայրամեան, ապա ելոյթ կ'ունենայ Սրբազան
Հայրը:

Ծով եւ աւագ:

Լողացող տղաք են ծովուն մէջ եւ արեւավառ տղաք՝ աւագին վրայ:

Օրն էր Ուրբաթ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1, 1989:

Հիւրընկալողները, Եգիպտոսի անապատն ու ծովը՝ Կարմիր:

Երեկոյ է: ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի պարտէզին մէջ, սեղանի շուրջ բոլորուած են հիւրընկալ եւ հիւր պատասխանատուներ, պատանիներ:

Հարցազրոյց է Եգիպտական արաբատառ «Էլ Ուաֆտ» օրաթերթի թղթակիցներուն հետ:

Նախորդող օրերուն հարցազրոյցներ եղան նաեւ «Արեւ» եւ «Յուսաբեր» օրաթերթերու թղթակիցներու եւ Գահիրէի Պետական Ձայնասփիւռի հայկական բաժնին հետ:

Այսօր՝ ՇԱՐԱԹ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ, Նեղոսի հեգասահ ջուրերը եւ Գահիրէի խճողուած ու տաք շուկաները ընդունեցին Սպիտակէն եկած մեր տղաքը:

Գիշերը, Հայկական Ընթերցասրահի Վարչութիւնը ոչինչ խնայած էր անմոռանալի գիշեր մը պարգեւելու իր հիւրերուն:

Հրաւիրուած էր Մոսկուայէն եկած Գահիրէի մէջ Ելոյթ ունեցող խումբ մը (Երգ, պար, աճապարարութիւն), բեմադրիչ Աշոտ Սարգիսեանի ղեկավարութեամբ:

Խումբին Ելոյթը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց: Աճապարարը իր ճարպիկութեամբ եւ Աշոտ Սարգիսեան իր կատարած հայերէն եւ ռուսերէն երգերով խանդավառութիւնը հասցուցին իր գագաթնակէտին:

Խրախճանքը շարունակուեցաւ ընթրիքի սեղաններուն շուրջ, ուր բարի գալուստի խօսքով Ելոյթ ունեցաւ Պր. Պետրոս Գոգորեան: Խօսք առաւ նաեւ «Զահակիր» շաբաթաթերթի նախկին խմբագիր Պր. Սարգիս Պալաեանը:

Ինչպէս խումբին այցելած բոլոր վայրերուն մէջ, հոս եւս բաժնուեցան նուէրներ, շնորհակալական խօսքով Ելոյթ ունեցաւ եւ յուշանուէրներ յանձնեց հայրենի խումբի պատասխանատուներէն Նաթալիա Գրիգորեանը:

ԿԻՐԱԿԻ Է: ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3-ը:

Սպիտակցիներու կեցութեան վերջընթեր օրն է այս:

Սուէգի ջրանցքի ափին փռուած կանաչապատ Իսմայիլիա քաղաքին փողոցներէն կ'անցնի այն օթոպիւսը, որուն պատուհաններէն դուրս յառած են աւելի քան երեք տասնեակ հետաքրքիր հայու աչքեր:

Օթոպիւսը կանգ կ'առնէ ծովափին երկարած կանաչապատ մեծ

լողաւագանով «Ֆէյրուզ» զբօսայգիին առջեւ:

Սէր կայ եւ գուրգուրանք գիրենք դիմաւորող հիւրընկալ զոյգին աչքերուն մէջ: Պարզութիւն կայ եւ անմիջականութիւն:

Զկան հիւրեր եւ հիւրընկալներ:

«Ֆէյրուզ»ի ծովափին, լողացող, ուտող, խմող եւ զուարճացող հայ բազմութիւն մը կայ, եւ անոնց մէջ, բարութեամբ երջանկացած զոյգ մը սրտեր, որոնք կը կոչուին Վարդ եւ Նուէր:

Վերջին գիշերն է ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի մէջ:

Հոծ բազմութիւն մը գրաւած է պարտէզին սեղանները:

Ներկայ է Եգիպտոսի մէջ Խորհրդային Միութեան Դեսպանատան երկրորդ քարտուղար, Պր. Էդուարդ Նալպանտեանը:

ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի Սկաւտական Շարժումի պատասխանատուները, արիւններն ու արեւնուշները, սպիտակցի տղաքն ու աղջիկները եռուզեռի մէջ են:

Հայկական ժողովրդական խանդավառ պարեղանակը լեցուցած է մթնոլորտը:

Դիմակահանդէս է:

Ներկայ բոլոր երեխաներն ու պատանիները կերպարանափոխուած են: Խնդուքի, հիացմունքի եւ ուրախութեան բացագանչութիւնները միախառնուած են երաժշտութեան: Զանազան ժողովուրդներու ներկայացուցիչներն են կարծես շուրջպար բռնած մերթ հայկական, մերթ արաբական երաժշտութեան կշռոյթով:

Անընդհատ պարող, վերացած տղաք էին եւ աղջիկներ: Մահը պարով ու երգով յաղթահարելու պատրաստ հայեր էին այդտեղ, լեցուած յոյսով, պայքարելու եւ ապրելու վճռականութեամբ, քանզի՝

Մեր մեռելները կ'ըսեն
Հողին տակէն, երեսէն,
Պէտք է որ հասկը ոսկի,
Պէտք է որ հասկը յոյսի
Ձեր սրտերուն մէջ, տըղա՛ք
Ամէն, ամէն երկնից տակ,
Ձեզի համար եւ մեզի՝
Յաւիտեան պէտք է բուսնի...

ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵԵԱՆ

Առաւօտեան ժամը 2:30 է:

Վերջին գիշերը:

Մութ են սպիտակ վրանները:

Իրար միացած մատղաշ սրտեր կան մութ վրաններու լոյս բնակիչներուն մէջ...:

«Բարի լոյս»:

Տխուր են այսօրուան՝ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ արտասանուած «բարի լոյս»երը:

Բաժանման տխրութիւնը համակած է բոլորը: Հաւաքման պատրաստութիւնները կը կատարուին ականայ:

Սկաւտական Շարժումի պատասխանատուները զբաղած են պատրաստելով հիւրերուն յանձնուելիք ակփոմները, որոնց մէջ են իրենց 15-օրեայ միատեղ կեցութեան կենդանի յիշատակները:

Յուշատետրերը կ'անցնին ձեռքէ-ձեռք: Հասցէներ կը փոխանակուին՝ Սպիտակ-Գահիրէ-Գահիրէ-Սպիտակ:

Երեկոյեան կրկին հարցազրոյց է. այս անգամ Մոսկուայի Կեդրոնական հեռատեսիլի «Ժամանակ» յայտագրին եւ «Իզվէսթիա» օրաթերթին թղթակիցներն են որ կը զրուցեն պատանիներուն, հայրենի խումբին եւ ՀԲԸՄ-ի պատասխանատուներուն հետ: Հարցազրոյցը կը նկարահանուի:

Ժամը 9:00 է:

Ժամը՝ շարժելու դէպի օդակայան:

Ողջերթ է, բաժանում:

Փաթթուած, իրար ամուր գրկած, մեծ թէ փոքր զոյգեր են չորս դին, առատօրէն հոսող արցունք է երեսներն ի վար մնացողներուն եւ գնացողներուն: Վար յառած աչքեր կան երէցներու, ներքին խռովքն արտայայտող դէմքեր՝ ծամածռուած:

Պատանիներ չկան Գահիրէի Միջազգային օդակայանին մէջ:

Ապրումներով մեծցած հայ տղաք են եւ աղջիկներ լացակումած: Երկաթեայ ճաղերով իրարմէ բաժնուած, իրարու երկարած ձեռքեր կան... իրար խառնուած ձայներ... եւ ձայներուն ընդմէջէն... երզը հայերէն՝

Երեւան դարձած իմ Էրէբունի

Դու մեր նոր Դուին, մեր նոր Անի...

Դատարկ են ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի սպիտակ վրանները:

Լեցուն են սրտերը:

Սրտերը բոլոր անոնց, որոնք գիտցան տալ, բոլոր անոնց, որոնք իրենց կարելին ըրին օգտակար ըլլալու Սպիտակէն եկած իրենց աղէտեալ քոյրերուն եւ եղբայրներուն, իրենց զաւակներուն:

Կա՞յ աւելի մեծ երջանկութիւն քան այն՝ որ ծախ ձեռքը չգիտնայ աջին տուածը:

Շնորհակալութիւն ՀԲԸՄ-ին, որ երջանկացուց մեզ եւ մեր սպիտակցի հարազատները:

Շնորհակալութիւն ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի վարչութեան, անոր Սկաուտական Շարժումին, պատասխանատուներուն եւ Տիկնանց Յանձնախումբին, բոլոր մշակութային, մարզական եւ բարեսիրական միութիւններուն ու բոլորին, որոնք ձեռք-ձեռքի տուած, մէկ սիրտ ու մէկ հոգի եղած 15 օր ըրին ինչ որ հայօրէն կրնային ընել:

Արաքսի Տէօվլէթեան

(«Արեւ» օրաթերթ, 6 եւ 16 Սեպտեմբեր, 1989)

ՍՊԻՏԱԿԻ ԵՐԵՆԱՆԵՐՈՒ Ա. ԽՈՒՄԲԻՆ (1989) ԱՆՈՒԱՆԱՑԱՆԿԸ ԵՒ ԾՆՆԴԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐԸ

1. Աղամալեան	Նորայր	1975	18. Յակոբեան	Վարդուհի	1978
2. Այվազեան	Համլետ	1975	19. Յովակիմեան	Հայկուշ	1979
3. Աւետիսեան	Լիլիթ	1975	20. Նիկողոսեան	Ատոմ	1975
4. Եասաբէկեան	Ալինա	1975	21. Շահպազեան	Գայիանէ	1975
5. Եասաբէկեան	Նայիրա	1976	22. Պատալեան	Կարինէ	1975
6. Ետիպարեան	Արամայիս	1974	23. Պօղոսեան	Արսէն	1974
7. Ետիպարեան	Նունէ	1975	24. Պօղոսեան	Լիլիթ	1976
8. Թումանեան	Կարէն	1975	25. Սահակեան	Վարդան	1974
9. Խաչատրեան	Զարուհի	1979	26. Սիմոնեան	Կարէն	1978
10. Խաչատրեան	Կարէն	1977	27. Վարդանեան	Արմէն	1974
11. Խառատեան	Լիլիթ	1980	28. Փիլոյեան	Լիլիթ	1974
12. Խօթեան	Նաթալիա	1978	29. Օթարեան	Նարինէ	1975
13. Կարապետեան	Արմէն	1974	30. Օթարեան	Վեհանուշ	1976
14. Մաթոսեան	Տարիէլ	1975	Ընկերացող Հսկիչուհիներ		
15. Մակարեան	Մխիթար	1975	Բաբոյեան	Օֆելիա	
16. Մխիթարեան	Սրապիոն	1976	Գրիգորեան	Նաթալիա	
17. Մուրատեան	Գրիգոր	1976	Դելլաքեան	Կարինէ	



Հիւրեր եւ հիւրընկալներ, Զելիոպոլսոյ ԶՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի մէջ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԵՒԱՆԵՐՈՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ԱՅՅԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ ԳՈՐԾՈՂ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԵՐԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐ

Նորայր	Տէօվլէթեան	Ընդհանուր Պատասխանատու
Ժազլին	Փարթամեան	Բանակատեղիի Պատասխանատու
Տոքթ. Կարօ	Աբգարեան	Բժշկական Պատասխանատու
Մարլին	Սիմոնեան	Յայտագրի-պտոյտի
Ալին	Պըլըքտանեան	Պատասխանատուներ
Տոքթ. Վիգէն	Ճիգմէճեան	Հանրաշարժի Պատասխանատու

ԱՌԻ ԵՒ ԱՐԵՆՈՅՇ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐ

Մարօ	Մազլումեան	
Թալին	Զիմէնեան	
Գարուլին	Սիմոնեան	
Սիլվա	Սիմոնեան	ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի Արծուիկներու
Սօսի	Սիմոնեան	Պատասխանատուներ
Կարինէ	Տէօվլէթեան	
Կարօ	Գումրույեան	
Ատիս	Խաչատուրեան	
Ռուբէն	Սիմոնեան	
Քրիս Ժ.	Սիմոնեան	ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐ-ի Գայլիկներու
Քրիս Ն.	Սիմոնեան	Պատասխանատուներ
Յակոբ	Տոմտոմեան	

ՊՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐ

Աննա	Գազանճեան	Տոքթ. Վիգէն	Ճիգմէճեան
Պրիժիթ	Գալընեան	Կասիա	Ճղալեան
Արմին	Երանոսեան	Շահէն	Մազլումեան
Սիլվա	Թէրզիպաշեան	Սոնա	Մարգարեան
Նայիրի	Համբիկեան	Ալին	Պըլըքտանեան
		Անահիտ	Սարգիսեան

Վերոյիշեալներէն զատ տասնեակներով տիկիներ մասնակցեցան
հիւրասիրութեան գործընթացին կանոնաւորութեան:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ

Ներկայ գրքով Սպիտակի երկրաշարժին առնչուած ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի շրջանակին գործունէութեան անդրադառնալու կողքին, յարմար պիտի ըլլար այս առիթով արձանագրել նաեւ Եգիպտահայ համայնքի զաւակներուն նախաձեռնութիւնները, մեզի մատչելի եղած տուեալներուն սահմանին մէջ:

Ինչպէս նախապէս յիշուեցաւ, եղած էր շուրջ 400 հազար Ե.Ո. հանգանակութիւն մը, որ գործածուեցաւ դեղորայքի, ուտեստեղէնի, անկողինի բուրդէ ծածկոյթներու եւ այլ իրեղէններ գնելու, որոնք 259 սնտուկներու մէջ տեղաւորուելով, Եգիպտոսի վարչապետէն առնուած յատուկ արտօնութեամբ, օդի ճամբով առաքուեցան Հայաստան:

Հանգանակութեան գումարը գոյացած էր Եգիպտահայերու եւ կարգ մը օտարներու անհատական նուիրատուութիւններէն: Ասոնցմէ զատ, կային համայնքին մէջ գործող բարեսիրական միութիւններու, զանազան վարժարաններու, ուսուցչական անձնակազմերու եւ առանձին դասարաններու աշակերտութիւններու նուիրատուութիւնները:

Անկախաբար այս բոլորէն, Գահիրէի գերմանական Կէօթէ մշակութային կեդրոնին մէջ, 16 Փետրուար 1989-ին բացումը կատարուեցաւ Եգիպտահայ նկարիչներու ստեղծագործութիւններու ցուցահանդէսի մը, ուր վաճառուած նկարներուն եկամուտը պիտի աւելնար Սպիտակի երկրաշարժին աղէտեալներուն ի նպաստ եղած հանգանակութեան գումարին վրայ:

Ցուցահանդէսին բացումը կատարեց Գահիրէի ատենի կառավարիչ տիար Եուսէֆ Սապրի Ապու Թալէպ: Ցուցահանդէսը տեւեց մինչեւ 24 Փետրուար, որուն զուգահեռ հայ մշակոյթին նուիրուած ամէնօրեայ ձեռնարկներ կազմակերպուեցան:

Ցուցադրուած նկարները տրամադրուած էին Եգիպտահայ նկարիչներէ կամ անոնց գործերէն ունեցող անհատներէ: Ցուցահանդէսին ընթացքին վաճառուեցան 36 նկարներ: Վաճառքին արդիւնքը եղաւ 13 396 Ե.Ո. (կարգ մը փոքր ծախսեր զեղչելէ յետոյ):

Ցուցադրուած նկարները հետեւալ նկարիչներուն գործերն էին.

ԵՐԷՑ ՍԵՐՈՒՆԴ: Բաբագեան Ճոն, Թոսունեան Սարգիս, Ժամկոչ-

եան Արմենուիի, Պօղիկեան Աննա, Շահրիկեան Սիմոն, Սարուխան Ալեքսանտր, Սուրուզեան Զեփիւռ, Վարժապետեան Վահէ, Փարթամեան Էլիզ եւ Քիրազ Էտմոն:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ: Արթինեան Մարի, Դելփեան Վահան, Շուշանեան Էտուար, Չատըրճեան Քրիստին, Չէչճէնեան Րաֆֆի, Պըլըքտանեան Ալին եւ Տէր Ներսէսեան Վարդան:

Սպիտակի երկրաշարժին առիթով եգիպտահայ համայնքին մէջ իրագործուած յոյժ կարեւոր նախաձեռնութիւն մըն էր «Փրկենք Հայկական Յուշարձանները» ծրագիրը, որուն հեղինակներն էին ճարտարապետ Նայիրի Համբիկեանը եւ հնագէտ Հուրիկ Սուրուզեանը:

Դժուար պիտի ըլլայ ներկայ գրութեան սեղմ սահմաններուն մէջ հանգամանօրէն ներկայացնել իրենց տարած աշխատանքին տարողութիւնը:

Յիշեալ երկու մասնագէտները, ձեռք ձեռքի տուած հայրենասիրական բարձր ոգիով եւ բծախնդիր արհեստավարժութեամբ յաջողեցան հետաքրքրութիւն ստեղծել երկրաշարժէն տուժած շրջանին մէջ տարբեր աստիճաններով վնասուած յուշարձաններուն շուրջ:

Անկախաբար եգիպտահայութեան մօտ իրենց տարած աշխատանքէն, անոնք յաջողեցան արտասահմանեան երկիրներու, սփիւռքահայ համայնքներու եւ կազմակերպութիւններու աջակցութիւնը ապահովել յուշարձաններու վերաշինութեան սրբազան գործին:

Այս մասնագէտները, իրենց շուրջ քառամեայ (1988-1992) գործունէութեան աւարտին, մանրամասն տեղեկագիր մը պատրաստած էին, զոր բաժնած էին ծրագրին սատարողներուն: Հարուստ տուեալներ պարունակող այդ ընդարձակ տեղեկագրէն քաղելով, ստորեւ կը ներկայացնենք կարգ մը մանրամասնութիւններ:

Ըստ տեղեկագրին, Հայաստանի հիւսիսային շրջաններու մէջ երկրաշարժէն տուժած են 1571 յուշարձաններ, որոնցմէ 73-ը հիմնայատակ քանդուած են, 347-ը կիսաքանդ վիճակի մէջ եղած են, իսկ 1151-ը՝ խիստ կերպով տուժած:

Տեղեկագրէն քաղելով կու տանք այս կարեւոր աշխատանքին մասին երկու մասնագէտներուն «Հաւատոյ Հանգանակ»ը: Արդարեւ անոնք կ'ըսեն. «Մեզի՝ արտասահմանի այն հայերուն, որոնց մասնագիտութիւնը արուեստի հետ կապ ունի, կը մնայ մեր համեստ,

բայց խիզախ աջակցութիւնը բերել այս սուրբ գործին: Համեստ, մեր շքեղ ու հազուագիւտ կոթողները պահպանողներուն հանդէպ, իսկ խիզախ՝ այսինքն առանց տատամսելու մեր փորձառութիւնն ու ժամանակը անշահախնդիր տրամադրելու յուշարձաններու վերականգնման գործին»:

Փորձելով ամփոփել երկու մասնագէտներուն տարած աշխատանքը, կարելի է արձանագրել իրենց տեղեկագրէն քաղուած հետեւեալ կէտերը.

1-1989-էն 1992 տարիներուն, ամրան ամիսներուն շրջելով երկրաշարժէն տուժած շրջանները, պատրաստած են տեղեկագրեր՝ արտասահմանի մէջ վերաշինութեամբ զբաղող հայ թէ օտար հաստատութիւններու եւ բարերար անհատներու ներկայացնելու համար յուշարձաններու աւերուած վիճակը:

2-Պատրաստուած տեղեկագրերը հրատարակուած են գունաւոր տպագրութեամբ եւ բաժնուած անվճար:

3-Տեղեկագրերու բաշխումէն զատ, հայ համայնքներու եւ օտար հաստատութիւններու ուշադրութիւնը գրաւելու համար, կազմակերպած են դասախօսութիւններ, որոնց ընթացքին սահիկներու ընկերակցութեամբ ներկայացուած է հակիրճ ակնարկ մը հայկական ճարտարապետութեան մասին, ինչպէս նաեւ երկրաշարժէն տուժած յուշարձաններու վնասուած վիճակը: Դասախօսութիւնները տեղի ունեցած են Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ, Պոստոնի, Մոնրէալի եւ Փարիզի հայկական մշակութային կեդրոններու մէջ, ինչպէս նաեւ Հռոմի Գերմանական Հնագիտական Հիմնարկին եւ Փարիզի Լուվր թանգարանին մէջ:

4-Այս դասախօսութիւններուն առիթով ստեղծուած է հայկական յուշարձաններու վերականգնումի ֆոնտ մը, որ գոյացած է ինքնակամ նուիրատուութիւններէ:

5-Տեղեկագրերու բաշխումը ունեցած է դրական արձագանգներ: Գերմանական տարբեր կազմակերպութիւններ յանձն առած են Ամբերդի ամրոցին եւ Մակարավանքի համալիրին վերակառուցումը:

Ասոնցմէ զատ Ամերիկայի ՀԲԸՄ-ը ստանձնած է վանական համալիրի մը ամբողջական վերակառուցումը:

Նոյնպէս Միացեալ Նահանգներու World Monuments Fund-ը ստանձնած է վերականգնումը չորս յուշարձանախումբերու, որոնցմէ երկուքն են Երեւոյքն ու Դուինը:

Հաւաքուած նուիրատուութիւններէն գոյացած է 10 հազար ԱՄՆ տոլար, որ եկած է գլխաւորաբար եգիպտահայ համայնքէն: Յիշուած են անունները տարբեր անձերու, որոնք մէկէ աւելի անգամներ նեցուկ կանգնած են այս ֆոնտին:

6-Եգիպտահայերէ գոյացուած 10 հազար ԱՄՆ տոլարի գումարը, համայնքին փափաքով եւ Հայաստանի պատկան մարմնին համաձայնութեամբ, յատկացուած է «Աստուածընկալ»ի համալիրի վերաշինութեան:

Այս համալիրը ընտրուած է հետեւեալ պատճառներով.

-Պաշտօնական ցանկի 15 յուշարձաններէն մէկն էր:

-Զայն կարելի էր վերականգնել առանց արտաքին բարձր արհեստագիտութեան դիմելու:

-Երեւանի բաւական մօտ գտնուելով, կարելի էր առանց մեծ դժուարութեան, յաճախակի այցելութիւններ կազմակերպել թէ՛ բարերարներուն եւ թէ՛ Հայաստան այցելող սովորական զբօսաշրջիկներուն համար:

-Վերաշինութեան նախագիծը արդէն պատրաստուած էր Յուշարձաններու Պահպանման Եւ Օգտագործման Գլխաւոր Վարչութեան կողմէ:

Իրենց առաքելութեան աւարտին, զոյգ մասնագէտները 29 Օգոստոս 1992 թուակիր շնորհակալական նամակ մը կ'ուղղէին իւրաքանչիւր նուիրատուի, որ մասնակցած էր վերաշինութեան համար եղած նուիրահաւաքին:

Այդ նամակին կցուած էին.

1- ՀՀ կառավարութեանն առընթեր Յուշարձաններու Պահպանութեան Վարչութեան պետ՝ Պր. Կ. Ղաֆադարեանի նամակը, ուղղուած եգիպտահայ գաղութին (պատճէնը տեսնել՝ էջ 31):

2- ՀՀ կառավարութեանն առընթեր Յուշարձաններու Պահպանութեան Վարչութեան պետ՝ Պր. Կ. Ղաֆադարեանի նամակը, ուղղուած իւրաքանչիւր նուիրատուի:

3- «Հայաստանի Հանրապետութիւն» օրաթերթի 25 Յուլիս 1992-ի թիւին մէջ լոյս տեսած «ՓՐԿԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐԶԱՆՆԵՐԸ» յօդուածին պատճէնը:

4-Նուիրատուներու ցանկը, որ կը պարփակէր չորս տարուան ըն-

թացքին եղած նուիրահաւաքին մանրամասները:

Ներկայացուած խղճամիտ հաշուետուութեան մէջ յիշուած են եգիպտական ոսկիով եւ օտար դրամանիշով գանձուած գումարները:

Բազմաթիւ անհատներու անուններուն կողքին յիշուած են.

1991-ին Կոկանեան սրահի, Յուսաբեր ակումբի եւ Գեղարուեստասիրացի մէջ կազմակերպուած դասախօսութիւններուն առիթով եղած նուիրատուութիւններուն գումարները:

Յիշուած է Անահիտ Սարգիսեանի ղեկավարութեամբ «ՆԱՆԱՐ» սրնգահարներու խումբին ունեցած ելոյթին առիթով եղած նուիրատուութիւններուն գումարը:

Նշուած է 1992-ին Ֆրանսական Մշակութային Կեդրոնին մէջ կազմակերպուած, Ներետեան եւ Համբիկեան ընտանիքներուն կողմէ նուիրուած, Սարուխան - Քիրազ գործերուն ցուցահանդէսին ընթացքին եղած վաճառքին եկամուտը:

Նոյնպէս յիշուած է Գահիրէի ՀՅԴ Կոմիտէի կազմակերպութեամբ, Տիար Հայկ Աւագեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Տիկին Շաքէ Յովակիմեանի երգահանդէսին առիթով գոյացած գումարը:

Ճարտարապետ Նայիրի Համբիկեանի եւ հնագէտ Հուրիկ Սուրուգեանի կատարած հսկայածաւալ աշխատանքին մասին տրուած այս տուեալներով, կ'աւարտենք եգիպտահայ համայնքին կողմէ Սպիտակի երկրաշարժին առիթով տարուած գործունէութեան արձանագրութիւնը:

Պերճ Թէրզեան



ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌՈՂՈՐԴ

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

N 04-09/345
«23» 102 1992թ.

Երևան, Թումանյան փ.5, հեռ. 52-37-33

ՆԳԻՊՏԱՀԱՅ ՔԱՂՈՒԹՅՈՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ,

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր հուշաքննարկների պահանջության վարչությունն ուղարկությանը և երախտագիտության խոր զգացումով ընդունեց ձեր ազնիվ, հանգանակությանը հավաքված տասը հազար ամերիկյան դոլլարի գումարը, որ վիտի ներդրվի հայ միջնադարյան ճարտարապետության գլուխգործոցներից մեկի՝ Աստվածընկալի համալիրի վերականգնման աշխատանքներում:

Վերականգնման աշխատանքների կազմակերպման, վերահսկման, հանգանակված գումարի անօրինման նպատակով ստեղծված է մասնագետների հատուկ հանձնախումբ, որի անդամներն են նաև այս գործի նախաձեռնողներ, հայ պատմաշակութային ժառանգության պահպանման նվիրյալներ Հուրիկ Սուրուգյանը և Նաիրի Համբիկյանը:

Գործի ընթացքի վերաբերյալ պարբերական կերպով ձեզ կ'ներկայացվի համապատասխան տեղեկություններ և տարեկան հաշվետվություն:

Ուրեմն, բարի նրթ մեր գործին:

Երախտագիտությանը և

հարգանքներով

 Ն. Կամարյան

/ վարչության պետ /

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Էջ
ՍՈՒՏՔ	1
ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԲԸՄ-ը <i>Պերճ Թէրզեան</i>	3
ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԵՒԱՆԵՐՈՒ 30 ՀՈԳԻՆՈՑ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ <i>Արաքսի Տէօվլէթեան</i>	10
ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ <i>Պերճ Թէրզեան</i>	26

ՀԱՄԱԿԱՐԳԶԱՅԻՆ ՇԱՐՈՒԱԾՔ՝

**ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԶԵԼԱԽՐՈՒՄ՝
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝**

Շաքէ Մարգարեան,
Վարդուհի Արթինեան
Շահէ Լուսարարեան
Nubar Printing Press

